

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

«Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської
ради Одеського району Одеської області

Одеський приватний заклад освіти «Тіква- Ор Sameax»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

«МОДЕРНІЗАЦІЯ

**ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ»**

Одеса - 2024

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано до друку Вченою Радою

Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Протокол № 11 від 29 лютого 2024 р.

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 26-27 лютого 2024 року). Редколегія: І.А.Княжева, Т.І.Койчева, Т.Ю. Осипова, О. А. Галіцян, І. О. Бартенєва, І.С.Артемьєва, О.П.Ноздрова, П.П.Кинєва. Одеса: Університет Ушинського, 2024. 204 с.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів.
Відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

© Кафедра педагогіки Університету Ушинського, 2024

© Нерубайський академічний ліцей № 1 Нерубайської
сільської ради,

Одеського району Одеської області, 2024

© Одеський приватний заклад освіти «Тіква - Ор
Самеах», 2024

СЕКЦІЯ: РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ
ОСВІТИ

14 І.А.Княжева, М.С.Доріч Формування гендерної ідентичності як завдання статевого виховання дітей старшого дошкільного віку	125
15. О.П.Ноздрова Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх педагогів під час вивчення педагогічних дисциплін	133
16. І.О.Бартенєва Виховання толерантної поведінки особистості як необхідна складова підготовки сучасного вчителя	138
17. О.А.Галіцан, М.Ю.Штреблев Самоосвітня компетентність сучасного фахівця з фізичної культури і спорту	145
18. О.П.Ноздрова, В.П.Бойко Використання методу арт-терапії на уроках мистецтва в початковій школі	150
19. Є.В.Тягнирядно, К.В.Ноздрова Використання методів правової інформованості суспільства у системі громадянського виховання – вимога сьогодення	157
20. Г.Є.Брянський Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя як внутрішньої передумови його творчої діяльності	171
21.Є.В.Тягнирядно Мовностилістичні вимоги до тестів нормативно-правових документів	178
22. Д.О. Кібіч Творчий розвиток учителя образотворчого мистецтва: ключові аспекти успішної педагогічної практики в новій українській школі	184
23. Г.С. Прокопенко Наочність як ефективний засіб у навчанні граматики англійської мови школярів	191
24.Л.В. Саєнко використання структурно - логічних схем у викладанні філософії	197

Бартенєва Ірина Олександрівна

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
педагогіки*

*Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Одеса,
Україна*

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано ефективність застосування системи національних цінностей в процесі виховання толерантної поведінки у дітей під час підготовки педагогів та доведено її педагогічну доцільність.

Ключові слова: толерантна поведінка, підготовка вчителя, виховання, особистість, національні цінності.

Вступ. Актуальність дослідження – це наростання в суспільстві соціальної тривожності, агресивності та жорстокості зумовили ідеологічна та соціальна нестабільність у країні та низький рівень моральних цінностей. Ці реалії життя забезпечили передумови для кризи духовно-ціннісних орієнтацій суспільства. Для вирішення цих проблем суспільству потрібно створювати умови для гуманізації освітнього процесу, а також демократизації стосунків між його учасниками, де в центрі уваги: людина як найвища соціальна цінність, а пріоритетом стануть загальнолюдські цінності та гармонічні стосунки з навколишнім світом.

Втілення в життя гуманістичних ідей пов'язано із розвитком та вихованням толерантної особистості. А це передбачає духовно-моральне виховання дітей, підготовку до активної та соціально значущої життєдіяльності. Ці аспекти відображені у Національній доктрині розвитку освіти України XXI столітті, Законах України «Про освіту» та інших документах, що зазначають дитину як найвищу цінність. А

один з основних напрямів освітянської діяльності виділяють стратегію на забезпечення життєдіяльності дитини.

Результати і обговорення. Для вирішення проблем, які пов'язані з нашими новими соціальними реаліями, необхідна зміна самої людини, її моралі, свідомості, освіти. Пріоритетне значення має впровадження в суспільну свідомість і практику соціальних стосунків ідей толерантності; виховання основ толерантної поведінки

У науковому доробку багатьох учених (І.Бех, А.Богуш, В.Маралов, А.Маслоу, О.Коберник, Т.Кравченко, В.Кремень, Н.Побірченко, О.Пометун, О.Сухомлинська та ін.) увага звертається на необхідності якомога раніше знайомити дітей з гуманістичними поняттями, навчати доброті, моральними уявленнями, виховувати у них відповідні особисті властивості [6].

Дитина повинна мати моральні норми, цінності, у неї повинні формуватися погляди на важливість людської гідності, розуміння цінності своєї постаті, а також і інших людей, виховуватися толерантність, почуття солідарності й бажання до співпраці. Але, нажаль, проблема виховання толерантності хоч і є актуальною, але мало вивчена. У зв'язку з цим існує протиріччя між необхідністю виховання толерантності у дітей і недоостатньою кількістю науково-обґрунтованих технологій цього процесу.

Національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття дітьми соціального досвіду, формування у дітей потреби та уміння жити в громадському суспільстві. Однією з найважливіших педагогічних задач, визначених Законом України «Про освіту», є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до Батьківщини, поваги до народних традицій, звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів,

свідомого ціннісного ставлення до себе, оточення та довкілля» [2].

Кожен народ протягом своєї історії виробляє свою систему цінностей, що віддзеркалює його характер, соціально-економічний стан, політичний устрій тощо. Радикальні зміни в житті народу завжди супроводжуються переоцінкою цінностей, що веде до зміни світогляду.

Становлення системи цінностей людини розглядалися багатьма вченими (Д.Антонович, С.Божович, Д.Джола, І.Зязюн, В.Винниченко, С.Герасимов, О.Воропай, М.Грушевський, М.Гончаренко, Є.Маланюк тощо) [6].

Метою виховання на засадах національних цінностей є надання допомоги дітям у пізнанні та засвоєнні моральних та духовних цінностей, які відповідають стратегічній меті розвитку суспільства, забезпечують гармонію взаємин людини з соціальним і природним середовищем.

Цінностями є моральні основи для поведінки. Кожній особистості притаманна своя специфічна ієрархія цих цінностей, які виступають зв'язуючою ланкою індивідуального і суспільного життя. Особистісні цінності відображаються у свідомості у формі ціннісних орієнтацій – найважливіших елементів внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда, всією сукупністю його переживань і відмежовують значущі від неістотних, не значущих.

На нашу думку, для виховання у дітей толерантної поведінки, слід виділити наступні угруповання цінностей:

– національні: патріотизм, історична пам'ять, готовність до захисту Батьківщини, любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій;

– громадянські: прагнення до соціальної гармонії, відстоювання соціальної і міжетнічної справедливості, пошана до національно-культурних вартостей інших народів,

толерантне ставлення до чужих поглядів, якщо вони не суперечать абсолютним і національним вартостям;

– сімейні: піклування про дітей, піклування про батьків і старших у сім'ї; пошана до предків, догляд за їхніми могилами; взаємна любов батьків; злагода та довір'я між членами сім'ї; гармонія стосунків поколінь у сім'ї; демократизм стосунків, повага до прав дитини і старших; відповідальність за інших членів сім'ї; дотримання народних звичаїв, охорона традицій, гостинність;

– особистісні: внутрішня свобода, самоповага; воля (самоконтроль, самодисципліна, наполегливість тощо); гармонія душі та зовнішньої поведінки; терпеливість; вміння мовчати і слухати інших; культ доброго імені, почуття честі, надійність у праці, партнерстві, у збереженні чужої таємниці тощо;

– валео-екологічні: дотримання правил гігієни в приватному, родинному, громадському житті, на виробництві, тощо; самоусвідомлення і переживання своєї єдності з природою, любов і дбайливе ставлення до всього живого на Землі [3].

Провідними вартостями українського народу О.Вишенський вважає: утвердження добра і засудження зла; шанобливе ставлення до української моралі; любов до Батьківщини, рідної землі; високий демократизм і увагу до особистості; гуманістичну спрямованість та орієнтацію виховання на розвиток душі дитини; єдність з природою, любов до праці; прагнення до соціальної гармонії [1].

В свою чергу Г.Лозко переконана, що правильно організована система вивчення національних ідеалів, традицій, звичаїв, що базується на національному світогляді та ідеології народу, сприятиме формуванню цілісної, національно-свідомої особистості з почуттям власної гідності та високими моральними якостями, що слугують складовими толерантності [5].

На нашу думку, очевидним є те, що педагогічне вчення про виховання толерантності на засадах національних цінностей тісно пов'язане з етнокультурологією та етнопедагогікою.

Засвоюючи національні цінності, сформовані народом і людством, дитина набуває відповідні риси характеру та вдачі, громадянські, патріотичні та інтернаціональні якості. Ефективність цього процесу значно зростає за умови використання низки етнокультурних засобів. Це, зокрема, рідна мова; рідна історія; побутова культура; родинно-побутова культура; народні традиції, звичаї, обряди; усна народна творчість; літературні твори; дитячі ігри та забави. Вважаємо необхідним детальніше зупинитися на кожному з них та довести їх актуальність в процесі виховання толерантної поведінки у дітей на засадах національних цінностей.

Науковцями толерантність інтерпретується як етико-філософська категорія, найважливіший принцип взаємовідносин між людьми, ціннісна орієнтація особистості, невід'ємна риса професіоналізму та зрілості людини, гуманістична парадигма сучасної освіти тощо [3].

У сучасних філософських, психолого-педагогічних дослідженнях толерантність розглядається як цілісний прояв особистості, що виражається в позитивній міжособистісній взаємодії членів суспільства на основі збереження індивідуальності кожного, взаємної поваги і рівноправності сторін [2].

Основними характеристиками толерантності є: підтримка особистості в процесі спілкування; здатність бачити одне одного; відкритість взаємне співробітництво на основі рівних прав кожного.

На виховання культури толерантності впливає сукупність впливів усіх громадських інститутів, які забезпечують передачу з покоління до покоління акумульованого соціально-культурного досвіду, моральних норм и цінностей. Серед них

на першому місці, звісно, родина, тобто приклад сімейних пріоритетів: відносин дорослих, їх думок, суджень, дій.

Істотно впливає освітнє середовище дитини, що несе свої цінності, особливу систему відносин, виду діяльності. Формування толерантності базується на знаннях педагога особливостей дітей, відносин між ними.

При організації роботи по вихованню культури толерантного спілкування педагогам необхідно знати і враховувати:

- індивідуальні особливості кожної дитини, особливості виховання в сім'ї, сімейної культури;
- національний склад колективу учнів;
- проблеми у відносинах між дітьми, їх причини;
- культурні особливості навколишнього середовища;
- етнопедагогічні і етнопсихологічні риси культури, під впливом якої складаються відносини серед учнів і в сім'ях [1].

Висновки. Формування толерантності та толерантної поведінки – тривалий і багатогранний процес, який пов'язаний з формуванням культури міжособистісних відносин. На побутовому рівні діти постійно вбирають, освоюють традиції та звичаї своїх сусідів, в школі вивчають історію інших народів, осягають спільність нашого соціально історичного розвитку. Діти накопичують досвід міжнаціонального спілкування в спільній діяльності, в повсякденних контактах. Подальшого дослідження потребують аспекти щодо впливу статевих та вікових особливостей на характер толерантної поведінки вихованців, які можуть бути відображені в методичних рекомендаціях, практикумах для вихователів, «школи молодих батьків».

Під час професійної підготовки майбутніх педагогів щодо формування толерантної поведінки, необхідно розвивати ціннісне ставлення дітей до принципів толерантної поведінки між людьми, що забезпечує порозуміння в різноманітному

оточуючому світі; стимулювати їх осмислювати потреби в толерантній поведінці; заохочувати їх бути толерантними.

Література

1. Анілова А.П., Малиношевський Р.В. Виховання особистості у добродійній діяльності: метод. посібник. Київ, Ніжин: Лисенко, 2015. 191 с.

2. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.

3. Жук Т. Становлення Нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.pedrada.com.ua/article/301-stanovlennya-novo-ukrainsko-sh>

4. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. *Дошкільне виховання*. 2003. С.5-15.

5. Крицька Л. Громадянські ціннісні орієнтації учнівської молоді. *Педагогіка і психологія*. 1997. С.166-179.

6. Лозко Г. Українське народознавство. 3-тє видав. Харків. 2005.С.155-157.

7. Омельченко Ж. Формування загальнолюдських цінностей як мети виховання в працях видатних мислителів. *Педагогіка і психологія*. 1996. С.199-200.

8. Чупрій Л. Моральні цінності як основа відродження української нації. *Рідна школа*. 2003. С.34-36.